

HANDSCHRIFT LAPTOPGENERATIE LEERT NIET MEER MET HAND SCHRIJVEN: 'HET IS SCHRIKBAREND WAT WE OP SCHOLEN ZIEN'

Terwijl kinderen de hele dag in de weer zijn met beeldschermen, trekken wetenschappers en (pabo-)docenten aan de bel: er moet weer meer aandacht komen voor het handschrift en ouderwets schrijven met pen en papier. „Leuk, al die digitale hulpmiddelen, maar wie met de hand schrijft, onthoudt zaken veel beter.”

door Emile Kossen

Juf Petri kijkt op basisschool De Vlier in Helmond goedkeurend toe hoe Levi en Maxim hun opgave met pen invullen. De laptops blijven dicht.
FOTO RIAS IMMINK

ROEP OM PEN EN PAPIER

Nee, haar leerlingen met de hand laten schrijven is niet altijd makkelijk, geeft groep 8-lerares Louise Schranders toe. „Ze wappelen al met hun handen als ze vijftien woorden opgeschreven hebben, omdat ze het niet gewend zijn.”

Op basisschool De Vlier in Helmond gebruiken ze in de onderbouw nog wel schriftjes, maar in de bovenbouw werken de kinderen vooral met Chromebooks en digitale opdrachten. „Sindsdien is de ontwikkeling van de fijne motoriek zichtbaar achteruit gegaan,” merkt Schranders. „En als gevolg zijn de handschriften bij best wat kinderen slecht leesbaar.”

In de digitale wereld waarin kinderen opgroeien lijkt schrijven met de hand steeds minder belangrijk. Immers, hoe vaak sturen ze nog een handgeschreven kaart? Een sollicitatiebrief tik je op je laptop. En een notitie maken gaat nu eenmaal sneller op je telefoon dan op een blocnote. „Rond 2000 kwamen de laptops de klas in en werd steeds vaker gedacht op

scholen: het handschrift wordt onnodig. Met als uiterste het iPad-onderwijs”, schetst Anneloes Overvelde, kinderfysiotherapeut en neurowetenschapper.

Sindsdien is het aantal kinderen met schrijfproblemen stevig toegenomen. „Het is schrikbarend wat we op scholen zien. Gemiddeld is 50- tot uitschieters naar wel 80 procent van het ingeleverde werk in een klas niet of onvoldoende leesbaar. Een deel van de kinderen wordt naar de kinderfysiotherapeut gestuurd. Dat hoort niet in de zorg thuis, maar in het onderwijs.”

Leerdoelen

Wetenschappers, lerarenopleiders en pedagogen zeggen dat het hoog tijd is om op scholen weer meer met pen en papier aan de slag te gaan. Momenteel worden op aandringen van minister Dennis Wiersma de leerdoelen van taal en rekenen vernieuwd, die alle basisschool en middelbare scholen in Nederland moeten volgen.

„Bij schrijven met de

hand zet je echt je hersenen aan het werk, veel meer dan bij typen. Je moet nadenken hoe je een woord vormt, hoeveel ruimte je tussen woorden houdt, hoe lang een zin wordt. En dat heeft effect: we weten bijvoorbeeld dat als je aantekeningen met de hand opschrijft, je ze veel beter onthoudt”, zegt Erik Scherder, hersenprofessor aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

„Als het aan mij zou liggen gaan de laptops en tablets weg uit het lokaal en komen de schrijfblokken weer terug”, vervolgt de hoogleraar. „Prima om daarmee te beginnen in het primair onderwijs, maar ik zou tijdens mijn hoorcolleges het liefst ook gewoon alleen maar kladblokken in de banken zien.”

Dat het lastig kan zijn om iedereen weer aan het schrijven te krijgen, deert Scherder niet zo. „Het is ergens logisch dat de aandacht voor het handschrift verdwijnt. Maar als niemand zich verzet tegen die vanzelfsprekendheid, dan verandert er natuurlijk

SCHERMTIJD STEEDS LANGER

Kinderen tot 6 jaar gebruiken steeds vaker en langer digitale apparaten zoals tablets en smartphones, gemiddeld ruim 100 minuten per dag. Zelfs een kwart van de baby's besteedt meer dan twee uur per dag aan beeldschermen, blijkt uit nieuw onderzoek onder ouders van het Netwerk Mediawijsheid. Experts maken zich zorgen: „Overmatig gebruik van digitale media en te weinig beweging op jonge leeftijd kunnen slaap en taalontwikkeling negatief beïnvloeden en overgewicht en bijziendheid in de hand werken,” stelt psycholoog Peter Nikken.

nooit wat.” Het begint met het aanleren van een goed handschrift, weet Sabine van Everdingen, lerarenopleider en handschriftdocent aan Hogeschool KPZ in Zwolle.

„We leven weliswaar in een digitale wereld, maar het is hard nodig om het handschrift weer op de kaart te zetten. In groep 3 en 4 wordt er vaak nog elke dag geschreven, maar daarna lijkt men op veel scholen te denken: nu kunnen de kinderen het wel, of ze leren het toch nooit.”

Een onleesbaar handschrift kan voor problemen

zorgen op school, bijvoorbeeld bij het maken van toetsen. Aan de andere kant wordt leren juist makkelijker als een leerling wel leesbaar kan schrijven. Van Everdingen wijst naar een Amerikaanse studie, waarin een verband wordt gelegd tussen een goed handschrift en betere prestaties in rekenen en taal – zaken die in Nederland al jaren onder druk staan. „Als je goed kan schrijven, heb je in je werkgeheugen meer ruimte over voor de inhoud”, verklaart ze.

Ook bij toekomstige leraren ziet ze de teloorgang

van de schrijfkunst. „Als ze hier binnenkomen weten velen niet eens hoe ze een pen goed moeten vasthouden, anderen schrijven hoofdletters middenin een zin. Gerichte lessen helpen, maar niet bij alle pabo's staan die op het programma.”

De school in Helmond heeft al stappen gezet richting pen en papier: sinds kort worden alle dictes in de bovenbouw weer met de hand gemaakt. „Het kost mij wel wat meer tijd om na te kijken, maar het helpt ze. Leerlingen zijn kritischer, lezen beter wat ze opschrijven. En zo bekijken de spellingsregels ook beter”, vertelt Schranders.

Vanaf komend schooljaar wordt ook weer gerekend vanuit schriftjes, in plaats van met digitale opdrachten. „Ik laat ze nu al bij cijferend rekenen en verhoudingstabellen op papier werken, omdat ze hun tussenstappen dan zichtbaar maken en het proces van een som visueel maken. Dat werkt. Ik kan niet wachten om volledig terug naar papier te gaan.”

'ALS HET AAN MIJ LIGT KOMEN DE SCHRIJFBLOKKEN TERUG'